

ЗАГАЛЬНА ІСТОРІЯ

УДК 27-.788-428+930.85«03/14»

Мінець Ю. О.

ПОДВИГ МОЛИТВИ У ТРАДИЦІЇ РАНЬОГО ВІЗАНТІЙСЬКОГО ЧЕРНЕЦТВА

Удослідженні проаналізовано уявлення про раннє чернецтво, що відобразилися в корпусі візантійських агіографічних джерел. Зокрема, ця праця ставить за мету розкрити уявлення про чернечий подвиг молитви як один з основних християнських подвигів.

Візантійська релігія та культура в її найширшому розумінні справили відчутний вплив на розвиток усієї європейської цивілізації, зокрема на так звану Візантійську співдружність націй (The Byzantine Commonwealth) [1] - своєрідну культурно-релігійну спільноту, куди входили перш за все слов'яни та неслов'янські народи Балкан. Саме з Візантією пов'язане виникнення і становлення феномену чернецтва, яке відіграло величезну роль в історії християнської Церкви.

Пропоноване дослідження виконано у рамках соціо-релігійної історії та історії Церкви і торкається ряду проблем історії ідей та історичної антропології, зокрема виникнення та розвитку раннього візантійського чернецтва. У статті аналізуються ранні чернечі уявлення про подвиг молитви, що відобразилися у візантійських агіографічних джерелах другої половини III ст. - середини VII ст. Автор ставить за мету розкрити уявлення про чернечі подвиги та обітниць як форми створення «нестандартних» умов існування праведників задля реалізації есхатологічних очікувань решти християн середньовіччя в умовах набуття християнством статусу офіційної релігії.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що, по-перше, питання недосліджене в історіографії: наявні праці XIX ст. застарілі [2]; немає жодного відомого нам дослідження, в якому б феномен чернецтва розглядався не як явище політичного, соціального чи економічного життя, а з точки зору історії ідей. По-друге, з'явилися нові підходи до вивчення історії Церкви [3], тому настав час кардинального переосмислення феномену візантійського чернецтва. По-третє, візантійська агіографія мало використовується як історичне джерело, особливо сучасними дослідниками. Зрештою, дослідження важливе через підвищен-

ня інтересу до культурних та духовних цінностей в українському суспільстві.

Основним джерелом цієї праці є корпус візантійської агіографії та пізніших текстів, що адекватно передають його відомості, зокрема: «Луг Духовний» Іоанна Мосха [4]; «Лавсаик» Палладія Єленопольського [5]; «Давній патерик, викладений по главам» [6]; збірка житій палестинських подвижників - так званий «Палестинський патерик» [7]; перекази житій аскетів Синайських монастирів [8]. Важливим джерелом є агіографічні оповіді «Четирьох Міней» Дмитрія Ростовського [9], присвячені життю, діяльності та чудесам візантійських святих.

Варто зазначити, що, аналізуючи агіографічні джерела щодо чернечої аскези, подвигів та обітниць, ми часто будемо стикатися з тим, що можна схарактеризувати як «елемент чудесного», суперлятивність об'єктів опису, гіперболізм визначень тощо. При цьому такі «метафори» не заважають, а навіть допомагають при аналізі, адже виходячи з поставлених завдань - розкрити уявлення про чернечу аскезу, ми розглядаємо певні категорії, стереотипи, ерзаци мислення, що концентрують соціо-психологічну атмосферу культури та формують особливу «віртуальну» реальність.

«Нестандартність» умов життя монахів полягає у численних формах чернечих подвигів - аскези, обітниць тощо. Основне ідейне навантаження цих подвигів - практично довести можливість праведного життя на землі, коли дух - усе, а плоть - ніщо.

Важливим подвигом, тісно пов'язаним в уявленнях ранньохристиянської доби з чернечою аскезою, був акт молитви, «славослів'я», «прославлення Бога». Молитва була не просто релігійною практикою, до якої подвижники мали

специфічне відношення, оскільки їх ставлення до офіційної Церкви як структурованої організації, інституціоналізованої форми християнської релігії було неоднозначним і потребує подальшого дослідження.

Особливість молитви як форми спілкування з Богом полягає у тому, що вона, як правило, не вимагає посередника (за деякими винятками, які, втім, вкладаються у загальну систему). Подвижник у своїй молитві звертається безпосередньо до Творця. І як свідчать уявлення ранньохристиянської доби, зафіксовані в пам'ятках агіографії, - іноді він [подвижник] отримує безпосередню відповідь і навіть практичний результат.

Молитва подвижника є формою релігійної практики, яка не залежить (або мало залежить) від церковної структури. Це своєрідний «символ віри» християнина, для висповідання якого не обов'язково бути причетним до Церкви; засвідчення своєї належності до християнства через молитву не потребує посередництва священнослужителів.

Тому молитва вважалася важливою складовою чернечої аскези як втілення праведного християнського життя, яка відповідає євангельським ідеалам і певною мірою є альтернативною офіційній Церкві. Саме слово «чернецтво» в агіографічних творах іноді є синонімом до поняття «життя в молитвах». Серед героїв агіографічних творів важко знайти такого, в житті якого не траплявся б (звичайно, до певної міри риторичний) зворот: «праведне життя, подвиги, молитви, усамітнення, піст...».

На початку виникнення чернецтва у монастирях передбачалися загальний збір монахів два рази на день для спільної молитви та евхаристія щосуботи і щонеділі (нітрійські монахи) [10]. В уставі Пахомія зазначено 20 обов'язкових молитов щодня [11].

Молитва стала важливим фактором щоденного життя. Поступово простежити становлення молитви як обов'язкового елементу подвижництва агіографічні джерела не дають змоги, адже у відомостях про найраніших аскетів описано молитовну практику як таку, що вже повністю сформувалася.

Аналіз численних фактичних даних, що свідчать про важливість молитви як фактора щоденного життя, дає змогу зробити кілька висновків. Оскільки молитва стала щоденним елементом життя ченців, вони молилися, як правило, «вночі», «вранці», тобто у певні години. Часто у джерелах просто зазначається, що ченці мали «постійні молитви» або «життя в молитвах».

У часовому вимірі ідея необхідності безперервної молитви, прославляння Бога найбільш повно втілювалася в особливому чернечому чині невсипаючих.

У киновії превелебного отця Александра, засновника обителі невсипаючих, уперше було запроваджено цей новий чин - славити Бога день і ніч. У церкві при монастирі безперервно співалися псалми. Ченці змінювали одне одного щогодини протягом доби, через це Александр поділив братію на 24 частини, кожна з яких співала в свою чергу. Монастир Александра отримав назву обитель Невсипаючих [12]. По смерті превелебного отця ченці цієї обителі переселились у Віфінію, північно-західну частину Малої Азії, де заснували свій монастир, звідки згодом повернулись до Константинополя [13]. Ігуменом обителі невсипаючих був превелебний Маркелл [14].

Але сила молитов була не в їх кількості, а в якості. Так, Павло Фермійський [15] нічого не робив, лише молився, щодня промовляючи 300 молитов. Дізнавшись про дівчину, яка промовляє щодня 700 молитов, він звернувся до св. Макарія. А той відповів йому словами, які виражають саму сутність молитви: «Не звинувачуй себе у несумлінності. Якщо звинувачуєш, виходить, ти нещиро молишся; а відтак кількість молитов не має значення, й ти можеш і зовсім не молитися».

Макарій вчив молитися не багатьма словами, а піднявши руки, просто сказати: «Господи! Як Ти бажаєш та як Ти Сам знаєш, помилуй мене». Якщо ворог почне перемагати, слід промовити: «Господи, помилуй!». Не треба вказувати, в чому саме потрібна допомога, адже Бог знає, що для людини краще [16].

Для молитви важливе було місце, де її прочитати, - святість просторова, «географічна» мала безпосередній зв'язок зі святістю «вертикальною», небесною. Цей зв'язок не обов'язково вимагав посередництва церкви як храму та Церкви як суспільної інституції, що унормовувала релігійну практику. Наприклад, якщо Філоном заради того, щоб помолитися, мандрував до Риму, Александрії, Єрусалима [17], то превелебний Симеон Стовпник, навпаки, йшов у пустелю, у гори, молився Богу в безводному колодязі з гадами [18].

Феноменом молитви було те, що вона вважалася не тільки психологічним переживанням, спілкуванням з Богом, а й фізичним зусиллям, яке має відчутний практично результат. Чернечі молитви нерідко вимагали певних фізичних напружень - стояти на ногах, на колінах, підтримувати незручну позу тіла, підняті руки. Мойсей Ефіоплянин 6 років щоночі молився [19]. Адолій [20] щоночі, стоячи на пагорбі, молився і співав псалми. Сисинній [21], зачинившись у гробниці на 3 роки, весь цей час стояв і молився.

Фізичні та духовні зусилля, яких вимагає молитовна практика, часто мають відчутний прак-

тично результат, втілений у феномені дива. Ми не будемо зупинятися на всій надзвичайно широкій проблематиці цього питання, зазначимо лише ті згадки, коли дива були породжені безпосередньо молитвами подвижників.

За уявленнями, які висвітлені в агіографічних джерелах, молитви як безпосередній фізичний та духовний контакт подвижника - носія святості - з Богом мають відчутний практично результат. Подвижники отримують бажане, переміщуються у просторі; стають свідками див: з'являється божественне світло, виникають запаси їжі, джерела в пустелі, елей у порожній посудині, зазнають поразки вороги - нечестиві воїни, царі, розбійники, нечиста сила, біси; відбуваються зцілення, одужання хворих - німих, сліпих, народжуються діти у безплідних; долаються стихійні сили - зупиняються бурі, пожежі, йде дощ у спеку, зупиняється сонце, переставляються гори, з каменя тече вода, насилаються на ворогів мухи та комарі тощо. Дива, що є результатом молитви, засвідчують святість подвижників.

У молитві відбувається безпосереднє спілкування того, хто молиться, з Богом. У житті превелебної діви Євпраксії, що подвизалась за часів Феодосія Великого (379-395 рр.) і пішла в Єгипет, оповідається, що поблизу міста був Тавеніський дівочий монастир, де черниці спілкувалися з Богом у молитві, мали знамення і дар зцілення [22].

Молитвою світ земний, тварний, долучається до світу нетварного, небесного. У житті превелебного отця Пимена Великого, який народився близько 340 р. і подвизався в одному з кінновійних єгипетських монастирів, оповідається про інока-єгиптянина, котрий жив поблизу Константинополя у келії. Одного разу до нього прийшов імператор Феодосій, і святий пригостив його хлібом та водою. Сухий хліб став імператору солодким через молитву та благословення старця. Він пояснив, що ченці моляться за всіх людей, проводять безмолвие, небесне життя, тому й хліб їх стає небесним, солодким [23].

Окрім цього, молитва, за уявленнями, поданими в агіографічних джерелах, дає істинне знання. Преподобний Лука Елладський після молитов сказав двом братам, де їхній батько закопав скарб [24]. Савва Освячений, чотири роки мандрувавши пустелею, зійшов на пагорб, де провів ніч у молитвах. Там він мав видіння про те, що повинен заснувати монастир - відому Лавру. Після молитви святого виникло джерело [25]. Преподобний Павел Повинний пішов до чернечої обителі у місті, прийняв постриг, виконував подвиги, самопринижувався. Настоятель скликав усіх братів, щоб через спільну молитву та піст Бог відкрив їм, чи є Павел справді гідним

подвижником. Настоятель мав видіння раю, що засвідчило святість Павла [26]. Преподобний Ємиліан, що народився в Римі, з юності був грішним. Прийшовши в монастир, він покався і став вночі ходити у печеру й молитися. Якось це помітив ігумен й, пішовши за ним, побачив яскраве світло над печерою, де молився Ємиліан, що засвідчило його святість [27]. Ксенофонт, один із сановників у Константинополі, через бурю на морі загубив своїх дружину Марію та синів Іоанната Аркадія, але вірив: якщо помолитися, поститися та дотримуватися обітниць - Бог відкриє, де вони є [28]. Преподобний Авксентій пішов у Віфінію на пустельну гору Оксія; завдяки його молитвам пастухи знайшли загублених овець [29]. В оповіді про перше та друге віднайдення чесної голови Предтечі та Хрестителя Господня Іоанна йдеться про двох ченців, які за часів Константина та Єлени подвизались на Сході і пішли до Ієрусалиму, в святе місце. Ченці молились і мали видіння: їм відкрилося, де захована голова Предтечі [30]. У житті преподобного Арсенія Великого, котрий був учителем Аркадія та Гонорія - дітей Феодосія Великого, оповідається про те, що імператор Аркадій сумлінно молився, коли хотів знайти Арсенія [31].

Фактор молитви може виявити гідність чи негідність людини. Так, грішники, що усвідомили свої помилки та розкаялися, іноді не можуть долучатися до сакрального акту молитви, оскільки не гідні звертатися безпосередньо до Бога. У житті преподобної Таїсії оповідається про Панфутія, настоятеля Гераклеїського монастиря, який навернув блудницю на шлях спасіння. Вона розкаялася, пішла в дівочий монастир і зачинилася там. Жінка вважала, що негідна молитися, а тільки може, повернувшись на схід обличчям, казати: «Той, що створив мене, помилуй мене!» [32].

Але могло бути і навпаки - молитва сприймалась як акт покаяння, вимолювання прощення гріхів. Преподобний Іаков Постник, що був відлюдником поблизу гори Порфіріона у Фінікії, після того як згрішив, 10 років каявся в пустелі. Він, як живий мрець, у сльозах та молитвах, жив у Палестині поблизу гори Кармільської [33].

Молитва могла бути й актом випробування. Коли преподобний Павел Простий прийшов до Антонія Великого, той наказав йому йти від нього і не погоджувався, щоб Павел залишився з ним. Антоній Великий дозволив подвизатися з ним лише після випробування - наказав Павлу тиждень стояти та молитися. Павел випробування витримав [34].

Надзвичайно цікавою є форма молитви «за когось», згадки про яку трапляються в агіографічних джерелах. У житті преподобного Арсенія

Великого оповідається про те, що імператор Аркадій (395–408 рр.) просив у цього святого пробачення і просив молитися за нього [35]. Один богобоязнений відлюдник подвизався в єгипетському місті Антиної, на пустельній горі. Він був добродійним, але його спокушав диявол. Відлюдник зачинився у келії, плакав над собою, мучився, просив братію молитися за себе [36]. Преподобний Мартиніан пішов до моря і попросив рибалок відвезти його на голу скелю в морі. Вони привозили святому харчі, а він за них молився [37]. До Венедикта приходили учні за молитвою, благословенням та Божою бесідою. Коли померла сестра Схоластика, Венедикт молився за її душу [38].

Утім, ця форма моління «за когось» не порушує особливості молитви як форми безпосереднього спілкування з Богом. Молитва «за когось», відзначена в агіографічних пам'ятках, є винятком, що, однак, вкладається у загальну систему. Така молитва не вимагає посередника святительського чину або залучення Церкви як інституції, її [молитви] «медіатор» є визначним лише завдяки своїй особистій харизматичній святості, а не тим, що долучається до церковної структури, входить до церковної ієрархії тощо.

Молитву та благословення у боротьбі з ворогами просили у подвижників і світські правителі. В оповіді про перенесення чесних мощей святих мучеників Кира та Іоанна йдеться про те, що Феодосій Великий (379–395 рр.) переміг правителя західної частини імперії Максима по молитвам святих отців в єгипетській пустелі. До них відправили людей з проханням про допомогу. Святий отець Сенуфій, що прославився чудесами, перебував у скиту. Цар просив Феофіла, Александрійського патріарха, відіслати Сенуфія до нього в Константинополь, щоб той помолвився та дав своє благословення для боротьби з ворогами. Але Сенуфій не захотів виходити з келії і послав замість себе свої хламиду та жезл [39].

Молитви є важливою частиною чернечих обрядів, ритуалів, зокрема постригу. Преподобний Лука Елладський народився в Елладі, у місцевості Касторія, в Аттиці. Він молився Богу, щоб прийняти постриг. Якось Лука зустрів двох старих ченців, сивих, з святолепними обличчями, які йшли до Риму. Вони молилися, висвятили Луку у повний чернечий сан [40]. Чернець помолвився, постриг Євфросинію і поклав на неї схиму [41].

Молитви входять до складу певного чернечого етикету, систему якого, вочевидь, розвиненого, можна простежити за агіографічними джерелами. Молитви також входили до складу привітань, прохань, вияву прихильності, пошани.

У житії преподобної Пелагії, блудниці-язичниці, яка розкалася, хрестилася, пішла у пустелю, подвизалася під ім'ям євнуха Пелагія, оповідається, що до неї якось прийшов Нонн, єпископ, чернець Тавеннського монастиря, говорив з нею, благословив і прочитав молитву [42].

У житії преподобного отця Павла Фівейського оповідається про видіння Антонію Великому, який з учнями подвизався в Єгипетській пустелі. У видінні святий побачив подвижника, який раніше за нього прийшов до пустелі для усамітненого життя. Це був Павло Фівейський, якого Антоній знайшов у віддаленій пустелі. Але той зачинив двері і не відповідав. Тоді Антоній впов додолу та молився, просив відчинити [43].

Преподобний Іоанн Пустельник, попросившись із рідними, пішов у Єгипетську пустелю до відлюдника Фармуфія. Після молитви і напутнього слова святий вирушив у глибоку пустелю [44].

Преподобний Венедикт усамітнився від світу, оселившись у глибинних хащах у неприступному місці пустелі. Про нього на Великдень мав видіння пресвітер, який пізніше знайшов Венедикта. Вони поцілували одне одного, разом звернулись до Бога з душеспасенною молитвою [45].

У житії преподобної Марії Єгипетської оповідається про старця - ченця Зосиму, що пішов у монастир на Йордані. Якось він, підійшовши до ігумена, виконав звичайний чернечий уклін та молитву. Ігумен залишив Зосиму в монастирі, за що той поклонився, попросив молитов та благословення. Перебуваючи у пустелі, він побачив жінку-відлюдницю - преподобну Марію Єгипетську. Зосима умовив її помолитися, хоча вона відмовлялася, оскільки він був ієреєм. Лежачи на землі, Марія молилася тихо, так, що не було чути слів [46].

Преподобна Синклитиція, що народилася в Олександрії, у Єгипті, завжди мовчала, тільки молитви та прохання змушували її давати настанови подвижникам [47].

Молитвою відмічався початок багатьох справ: преподобний Іоанн Лествичник, що подвизався на горі Синай, перед сном читав молитви та писав книгу «Лествицю» [48]; преподобний Аполоній пішов у ближню пустелю, і перед тим, як поселитися там, помолвився в нижній частині гори [49]. Молитви передували прийняттю важливого рішення. Преподобний Феодор Сикеот, єпископ Анастасіопольський, пішов до Єрусалиму, поклонився святим місцям, помолвився, відвідав святих отців у затворах та пустельних відлюдників; вони його благословили та помолвилися за нього. Коли святий остаточно вирішив залишити єпископство, він також звернувся до Бога з молитвою [50].

Незвичайним подвижництвом була «молитва непізаного біля порогу власного дому», що являла собою апофеоз самовідречення та приниження. У житті преподобного Іоанна Кушника оповідається про те, як у Константинополі за часів Лева I Великого (457-476 рр.) один чернець з обителі Неусипаючих розказав Іоанну про чернече життя, молитву, піст, співи, подвиги і труди. Іоанн тут же постригся і, залишившись у монастирі, усе виконував як належить: подвиги молитви, послух, піст. Таємно прийшовши у дім батьків, він помінявся одягом з жебраком, узявши драле лахміття. Батьки його не впізнали; тоді Іоанн молився біля порогу дому, попросивши дозволу для себе, жебрака, залишитися [51].

За уявленнями, що знайшли відображення в агіографічних джерелах, гідне життя в молитві має закінчитися смертю у молитві. Преподобний Симеон Стовпник помер у віці близько 100 років, простоявши на стовпі 80 років. Святий відійшов в інший світ на стовпі, стоячи у молитві [52]. Преподобний Савва Освячений знайшов на горі печеру з відлюдником, який 38 років не бачив людей. Невдовзі відлюдник помер у молитві; Савва з учнем поховали його [53]. Диякон Серванд, ігумен монастиря в Кампанії, побудованого Ливерієм, за 6 днів до смерті дізнався про це, підготувався до відходу у вічність і помер з молитвою [54].

Отже, дослідивши агіографічні джерела, можемо дійти висновку про важливість молитви як чернечого подвигу в уявленнях ранньохристиянської доби. Чернечі корпорації постали як морально-етичні спільноти середині християнства, які, створюючи «нестандартні» умови існування, реалізували есхатологічні очікування решти християн, щоб розв'язати есхатологічну колізію; давали надію на можливість покаяння і реальність утілення у життя євангельських норм. Акт молитви при цьому відігравав визначну роль, був свідченням можливості безпосереднього спілкування з Богом, що не вимагає посередництва особи святительського чину або залучення Церкви як інституції. Винятки у формі «молитви за когось» ґрунтуються на переконанні у тому, що «медіатор» повною мірою втілює у своєму житті норми євангельських ідеалів і є визначним завдяки своїй особистій харизматичній святості, а не тому, що долучається до церковної структури, церковної ієрархії. Окрім того, молитви були фактором щоденного життя та гідної смерті подвижників, актом спілкування з Богом, що вимагає духовних та фізичних зусиль і має практично відчутний результат, втілений у феномені дива; є елементом, що входить до складу «чернечого етикету», передують прийняттю важливих рішень та початку справ, дає істинне знання, є формою випробувань, «показником» святості чи грішності.

1. Термін запропоновано і введено у сучасну візантиністику англійським ученим російського походження Д. Смоленським (Див.: *Obolensky D. The Byzantine Commonwealth. Eastern Europe (500-1453).*-London, 1971).
2. *Анатолій (Грицюк), пером.* Исторический очерк Сирийского монашества до половины VI в.- К., 1911; *Казанский П.* История монашества на Востоке: В 2 ч.- М., 1854.- Ч. 1: Монашество в Египте; Ч. 2: История православного монашества на Востоке; *Карсаин Л. П.* Монашество в средние века.- М., 1991; *Марен.* Константинопольское монашество.-СПб., 1899; *Сладкопевцев П. П.* Древние палестинские обители и прославившие их святые подвижники.- СПб., 1895-1896; *Сладкопевцев П. П.* Древние сирийские обители и прославившие их святые подвижники.- СПб., 1902; *Терновский Ф.А.* Греко-восточная церковь в период вселенских соборов.-К., 1883; *Феодосии (Олтаржевский).* архим. Палестинское монашество 4-6 вв.- К., 1899.
3. *Ісіченко І.* Єгипетське монашество.- К., 2002; *Лурье В.* Призвание Авраама. Идея монашества и ее воплощение в Египте.-СПб., 2000.
4. *Іоанн Мосх.* Луг Духовный.- М., 1971.
5. *Палладий, еп. Еленопольский.* Лавсаик.-СПб., 1850.
6. Древний патерик, изложенный по главам: Перев. с греч.- 2-е изд. Афонского русского Пантелеймонова монастыря.- М., 1899.
7. Палестинский патерик: Перев. с греч. Помяловский. - Вып. 1-11-СПб., 1885-1899.
8. Подвижники благочестия, подвизавшиеся на Синайской горе и в ее окрестностях. - СПб., 1890.
9. Жития святых, на русском языке изложенные по руководству Четых-Миней св. Дмитрия Ростовского с дополнениями, объяснительными примечаниями и изображениями святых- Изд. Свято-Успенской Киево-Печерской Лавры. - Кн. 1-12.-Сентябрь-август-1998-2000.
10. *Палладий, еп. Еленопольский.* Лавсаик.- СПб., 1850. — С. 21-23, 199-200.
11. Устав Тавеннисийских монастырей (пр. Пахомия) // Древние иноческие уставы пр. Пахомия, св. Василия, пр. Иоанна Кассиана и пр. Венедикта, собранные еп. Феофаном- М., 1892.-С. 87-213.
12. Жития святых... - Кн. 11.- Июль.- С. 48-67.
13. Там само.-Кн. 3.- Ноябрь.-С. 229-261.
14. Там само.- Кн. 4.- Декабрь.- С. 811-826.
15. *Палладий, еп. Еленопольский.* Лавсаик.- СПб., 1850. — С. 80-81.
16. Жития святых... - Кн. 5.-Январь.-С. 592-627.
17. *Палладий, еп. Еленопольский.* Лавсаик.- СПб., 1850. — С. 155.
18. Жития святых...-Кн. 1 - Сентябрь. - С. 17-40.
19. *Палладий, еп. Еленопольский.* Лавсаик.- СПб., 1850. — С. 74-79.
20. Там само. - С. 246-247.
21. Там само. - С. 251-252.
22. Жития святых...-Кн. П.-Июль.-С. 571-597.
23. Там само,- Кн. 12 - Август.-С. 467-482.
24. Там само,-Кн. 6.-Февраль.-С. 135-136.
25. Там само.-Кн. 4.-Декабрь.-С. 119-171.
26. Там само.- Кн. 4.- Декабрь.- С. 239-241.
27. Там само.-Кн. 7.-Март.-С. 167-169.
28. Там само.- Кн. 5.- Январь.- С. 860-879.
29. Там само.- Кн. 6.- Февраль,- С. 277-282.
30. Там само.- Кн. 6.- Февраль - С. 423-435.
31. Там само.- Кн. 9 - Май,- С. 244-269.
32. Там само.-Кн. 2.-Октябрь.-С. 195-198.

33. Там само.-Кн. 7-Март.-С. 104-116.
34. Там само.- Кн. 2.- Октябрь.- С. 102-109.
35. Там само.-Кн. 9-Май-С. 244-269.
36. Там само.-Кн. 6-Февраль-С. 65-66.
37. Там само.-Кн. 6-Февраль-С. 256-273.
38. Там само.-Кн. 7-Март-С. 292-314.
39. Там само.-Кн. 10-Июнь-С. 624-631.
40. Там само.-Кн. 6-Февраль-С. 135-136.
41. Там само.-Кн. 1.-Сентябрь.-С. 497-510.
42. Там само.-Кн. 2-Октябрь-С. 182-194.
43. Там само.-Кн. 5.-Январь.-С. 484-491.
44. Там само.-Кн. 7.-Март-С. 590-592.
45. Там само.- Кн. 7.- Март-С. 292-314.
46. Там само.-Кн. 8-Апрель-С. 5-24.
47. Там само.-Кн. 5-Январь.-С. 189-190.
48. Там само.-Кн. 7-Март-С. 594-608.
49. Там само.-Кн. 7-Март-С. 616-617.
50. Там само.-Кн. 8-Апрель,-С. 320-351.
51. Там само.-Кн. 5-Январь-С. 491-504.
52. Там само.-Кн. 1-Сентябрь.-С. 17-40.
53. Там само.-Кн. 4-Декабрь.-С. 119-171
54. Там само.-Кн. 7.-Март.-С. 292-314.

Yu. Minets

MONASTIC FEAT OF PRAYER IN THE TRADITION OF EARLY BYZANTINE MONKSHOOD

The research analyses representations about early monkshood, which were represented in the corps of Byzantine historiography. In particular the purpose of this article is to discover the representations about monastic exploit of prayer as one of basic Christian exploits.